

MOMENTE DIN LUPTA TINERETULUI REVOLUȚIONAR BRAȘOVEAN, CONDUS DE PARTIDUL COMUNIST, ÎN ANII CRIZEI ECONOMICE (1929—1933)

de NICOLAE JURCA

Criza economică din anii 1929—1933, parte integrantă a unei crize care a cuprins întreaga lume capitalistă, a fost puternic resimțită în România, datorită unor factori specifici, printre care existența unei agriculturi înzestrată cu o tehnică înapoiată și păstrătoare a unor puternice rămășițe feudale.

Ceea ce a contribuit în mod considerabil la agravarea crizei, a fost adîncirea dependenței economice românești față de capitalul străin, atât prin intensificarea dominației monopolurilor străine, cît și prin mijlocirea comerțului exterior neechivalent¹ și al împrumuturilor acordate statului român în condiții înrobitoare.

În această perioadă, capitaliștii autohtoni și străini „au căutat să arunce greutatea economică provocată de criză pe spatulele oamenilor muncii, intensificînd exploatarea, reducînd salariile, aplicînd așa zisele „curbe de sacrificiu“².

Consecințele crizei s-au răsfrînt în mod dureros asupra situației proletariatului, a țărănimii și a altor categorii de oameni ai muncii. Aspectul cel mai grav l-a constituit creșterea fără precedent a șomajului.

Creșterea considerabilă a șomajului a reprezentat numai unul din aspectele înrăutățirii condițiilor de trai ale oamenilor muncii, la care trebuie adăugate intensificarea ritmului muncii, prelungirea duratei zilei de lucru, lipsa măsurilor de securitate și protecție, instituirea diferitelor taxe asupra articolelor de primă necesitate, sporirea impozitelor etc.³.

¹ V. Axenciuc, *Evoluția economiei românești în anii 1918—1938*, în *Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.*, nr. 6/1966, p. 7.

² Nicolae Ceaușescu, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*, Edit. politică, București, 1966, p. 34.

³ Ion Popescu-Puțuri și Augustin Deac, *Crearea Partidului Comunist Român (Mai 1921)*, Edit. Științifică, București, 1971, p. 495.

Pe măsură ce consecințele crizei erau resimțite de toate categoriile de oameni ai muncii, Partidul Comunist Român a arătat că tînăra generație, alături de generația vîrstnică, trebuie angajată la bătăliile împotriva aruncării greutăților crizei pe spatele celor ce muncesc, împotriva pericolului războiului imperialist, pentru libertate și o viață mai bună⁴. „Membrii U.T.C., — așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — înfruntînd prigoana, toroarea și închisorile regimului burghezo-moșieresc, au fost organizatorii luptei maseilor mari ale tineretului împotriva asupririi, pentru cucerirea drepturilor economice și politice, pentru apărarea libertăților democratice, împotriva fascismului și a războiului”⁵.

Situația grea, deprimantă, în care se zbătea proletariatul brașovean ne este descrisă chiar și în rapoartele autorităților de stat, printre care menționez pe cel din 25 noiembrie 1932; „au rămas pe drumuri mulți muncitori, sporind astfel numărul șomerilor. Cei rămași în prezent la lucru, sunt foarte rău plătiți și nu-și primesc salariile cîte 4—5 luni din care cauză au rămas muritori de foame împreună cu familiile lor”⁶.

Consecințele crizei sînt resimțite de păturile cele mai largi ale populației. La sate, țăranii duc o viață plină de griji și privațiuni, așa cum rezultă și din adresa nr. 165 (confidențial) a Serviciului de siguranță din Brașov adresată Inspectoratului regional de poliție Cluj: „... iar din județ ne vin știri că agricultorii sunt îngrijorați de primăvară, avînd în vedere că produsele lor nu sunt valorificate, n-au vîndut produsul de anul trecut și nu au mijloace suficiente pentru cheltuieli necesare însămînțării din anul acesta”⁷. Și documentul conchide: „Locuitorii mai nevoiași trăiesc foarte greu din lipsă de ocupație, lipsindu-le aproape strictul necesar”⁸.

O situație și mai grea le era rezervată orfanilor de război, văduvelor și invalizilor, care nu-și puteau asigura o existență oricît de precară. „Aju-

⁴ V. Ștefănescu, C. Mocanu, *Activitatea Uniunii Tineretului Comunist din România, sub conducerea Partidului Comunist, în anii crizei economice mondiale (1929—1933)*, în *Analele Institutului de Istorie al Partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.*, Nr. 6, 1961, p. 40.

⁵ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntarea la consfătuirea pe țară a Uniunii Tineretului Comunist*, 10 februarie 1968, Edit. politică, București, 1968, p. 5.

⁶ Arh. st. Brașov, fond Colecția documente privind mișcarea muncitorească între 1917—1944, nr. 216, fila 79.

⁷ *Ibidem*, nr. 186, fila 42.

⁸ *Ibidem*, fila 43.

toarele ce primesc — așa cum ne informează Buletinul Legiunii de jandarmi — sînt derizorii și insuficiente pentru a le asigura o existență omenească astfel că s-au semnalat cazuri dureroase cînd apelau la mila publică”⁹.

Maselor de tineri muncitori, ucenici, țărani le era hărăzită, de asemenea, o situație grea. Deși li se cerea să îndeplinească aceleași munci ca și vîrstnicii, salariile tinerilor lucrători erau mai mici¹⁰.

Rezoluția plenarei a III-a a Uniunii Tineretului Comunist, care s-a ținut în 1931, referindu-se la înrăutățirea situației tineretului în anii crizei economice arăta că „... ziua de muncă este de 10—14 ore, iar în unele întreprinderi ajunge la 16—18 ore. Salariile în general variază între 0,50 și 2 lei pe oră... Se plătește 100 lei pe săptămînă pentru 15—16 ore, iar în cazuri foarte dese ucenicii nu primesc nici o plată pentru o muncă istovitoare”¹¹.

În întreprinderile în care patronii, pentru a face față crizei, restîngeau producția, tinerii lucrau în general un număr mai mare de ore, tocmai pentru că puteau fi mai ușor jefuiți¹².

Interesele zilnice ale tinerilor muncitori — se arată într-un manifest al C.C. al U.T.C. — au fost puternic lovite prin reținerile din salarii, prin concedierile în masă din Valea Jiului, Anina, fabrica de avioane din Brașov¹³.

Tinerii lucrători, ucenicii erau amenințați, bătuți, aruncați pe drumuri. Adesea, ucenicii nu numai că munceau pentru hrană și îmbrăcăminte, dar părinții lor trebuiau să aducă și alimente patronului, chipurile, pentru învățarea meseriei.

De altfel, în această perioadă, ucenicii constituie obiectul celei mai nemiloase exploatare, pe care un ziarist al vremii, în articolul „Între lege și realitate”, publicat în revista „Spre stînga”, condusă de profesorul comunist brașovean Ilie Cristea, a evocat-o astfel: „Ajunși pe mîna unor oameni fără pic de simț uman, acești copii sînt exploatați în modul cel mai rușinos. Recordul necumeniei în ce privește spolierea micilor vîrstare proletariene îl

⁹ Ibidem, nr. 216, fila 79.

¹⁰ 1933 *Luptele revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști*, Edit. politică, București, 1971, p. 29.

¹¹ *Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din România, 1917—1944*, Edit. Tineretului, 1958; p. 206.

¹² Arh. st. Brașov, fond Inspectoratul Muncii, dosar 13/1931.

¹³ V. Ștefănescu, C. Mocanu, *op. cit.*, p. 38.

dețin așa numiții — mici industriași . . . Ei . . . sînt aceia cari, în lăcomia lor după îmbogățire cu ori ce preț, lucrează cu cîte 10—12 ucenici, pe lîngă un singur lucrător. Întrebuințați apoi la munci grele, cîte 12—14 ore pe zi, în ateliere infecte, hrăniți ca vai de lume și pe deasupra maltratați, viitoarea marfă ieftină pe piața brațelor de muncă, degenerează văzînd cu ochii . . .”¹⁴. Și autorul continuă, întregind tabloul: „Natural la acest concurs al neomeniei, nici marii fabricanți nu se lasă mai prejos. Ba chiar, în unele privințe, îi întrec pe micii lor colegi, cari au cel puțin scuza micimii lor (de capital, dar mai ales de suflet)”¹⁵.

Această stare de lucruri, atît de plastic descrisă în articolul sus-citat, este probată cu nenumărate documente ale vremii, multe emanînd chiar de la aparatul de stat burghezo-moșieresc¹⁶.

Criza economică a agravat și situația țăranilor muncitori, elevii, studenții, soldații etc.

Tinerii încorporați în armată duceau o viață plină de privațiuni (hrană slabă, lipsa soldei etc.), la care se adaugă bătaia și insultele, care erau practicate sistematic, ca „metode”, de ofițerii și subofițerii reacționari. Avînd în vedere o asemenea stare de lucruri, ziarul antimilitarist „Cazarma” se adresa soldaților, arătîndu-le că soarta lor „este strîns legată de aceea a muncitorilor. De aceea noi trebuie să ne unim și să luptăm împreună cu muncitorii pentru revendicările noastre și ale lor”¹⁷. Aceasta explică, pe de altă parte, îngrijorarea autorităților din Brașov față de faptul că secția locală a Uniunii Tineretului Comunist și-a intensificat propaganda comunistă în cazărmi¹⁸.

În aceste condiții, măsurile represive luate de autorități împotriva acțiunilor revendicative ale oamenilor muncii, au contribuit la crearea unei stări de nemulțumire generală, la creșterea stării de spirit revoluționare. Legiunea de jandarmi a județului Brașov, în raportul informativ din 24 noiembrie 1932, recunoaște că din cauza crizei economice în care se zbate țara, „Starea spiri-

¹⁴ Revista „Spre stînga”, an. I, nr. 320 noiembrie 1931, p. 31—32.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Arh. st. Brașov, fond Inspectoratul Muncii, dosar 13/1931.

¹⁷ „Cazarma”, an II, nr. 8 iulie 1932; V. Ștefănescu și C. Mocanu, *op. cit.*, p. 39.

¹⁸ Arh. st. Brașov, fond Colecția de documente privind mișcarea muncitorească între 1917—1944, nr. 227, fila 13.

telor este destul de tulbure“¹⁹. Avînd în vedere tocmai această stare de spirit a maselor populare, organele locale ale aparatului de represiune burghezo-moșieresc solicită noi fonduri pentru sporirea numărului detectivilor, informatorilor, patrulilor de poliție și jandarmi etc. Chestorul poliției din Brașov — în cadrul ședințelor consiliului de colaborare (înființat tocmai pentru a realiza o mai bună cooperare a factorilor de represiune în lupta împotriva clasei muncitoare) — se plînge că „întîmpină dificultăți“ în acțiunile pe care le întreprinde pentru asigurarea ordinii, „Dat fiind întinderea teritorială a orașului și județului, starea de spirit a populației flotante, ținînd seama și de faptul că ne găsim într-o regiune industrială, frecventată în permanență de muncitori“²⁰.

Sarcina de a organiza, în aceste împrejurări de creștere a avîntului revoluționar, lupta clasei muncitoare, a celor mai largi păături ale maselor populare, revenea, aici, la Brașov, organizației locale a Partidului Comunist. Deși acționa, ca de altfel întregul partid, în adîncă ilegalitate, organizația locală P.C.R., îmbinînd munca ilegală cu cea legală, s-a aflat în fruntea tuturor acțiunilor revoluționare care s-au desfășurat în perioada crizei în orașul și județul Brașov. Activitatea revoluționară desfășurată de către secția locală a P.C.R. este apreciată de conducerea Partidului Comunist Român și dată ca model și altor organizații, fapt care era cunoscut, nu fără îngrijorare, de autoritățile municipiului și județului Brașov²¹.

În contextul luptei generale pe care o conducea și desfășura, secția locală a Partidului Comunist Român a acordat o atenție deosebită organizării și îndrumării luptei tineretului comunist din județul Brașov, care i-a devenit un aliat prețios în toată această perioadă²².

În cadrul sindicatelor unitare din Brașov, conduse și îndrumate îndeaproape de secția locală a Partidului Comunist Român și care au jucat un rol important în lupta revoluționară a oamenilor muncii brașoveni în anii crizei, activa secțiunea de tineret de pe lîngă syndicatele unitare. Este impresiionantă activitatea desfășurată pe multiple planuri și din care se detașează un mi-

¹⁹ *Ibidem*, nr. 217, fila 112.

²⁰ *Ibidem*, nr. 190, fila 12.

²¹ *Ibidem*, nr. 194.

²² Dorica Bucur, *Cîteva aspecte privind activitatea P.C.R. și mișcarea muncitorească din județul Brașov între anii 1929—1933*, în *Cumidava*, III, Brașov, 1969, p. 349.

nunat romantism revoluționar a acestor tineri, care, înfruntînd „teroarea autorităților și șicania patronilor și-au făcut datoria și au organizat un nurnr foarte frumos de tineri muncitori . . .“²³.

În cadrul adunărilor săptămînale pe care acest grup de tineri comuniști le organiza, se dezbăteau cele mai diverse probleme, care mergeau de la mobilizarea tineretului muncitor în jurul revendicărilor sale zilnice și pînă la grija de a-i forma conștiința revoluționară, de a-l înarma cu învățătura marxistă, de a-l căli pentru lupta de clasă.

Cu prilejul adunării generale anuale, ținută la 13 ianuarie 1929, în sala sindicatelor unitare din strada Roșiorilor, nr. 24, în cadrul dării de seamă pe care o prezintă comunistul Lakatoș Deneș, acesta arată că scopul organizației, care numără 180 de membri, este răspîndirea culturii în rîndul tineretului, formarea sa revoluționară, pentru a-l învăța cum să lupte împotriva dușmanului său, burghezia, care asuprește clasa muncitoare. Și cu o încredere, specifică tineretului revoluționar, afirmă că viitorul este al tinerimii. În nota agentului de siguranță, care informează în detaliu despre această adunare, se menționează că „... în timpul verii grupul a făcut 12 excursii, iar cum a început iarna a ținut 12 ședințe și în general 9 adunări ordinare generale“²⁴. După ce s-a procedat la alegerea noului comitet de conducere, din care făceau parte Deneș Lakatoș — președinte, Köpf Marton — vicepreședinte, casier Florca Nicolae etc., noul președinte a „îndemnat pe cei de față la propagandă și agitație printre muncitori pentru organizare“, în așa fel ca pînă în anul următor numărul membrilor să crească la 5—600, dînd, din acest punct de vedere, exemplul tineretului din Germania.

În adunările săptămînale ce au urmat aceleia din 13 ianuarie 1929, un loc central îl ocupă preocuparea de a informa tineretul cu cît mai multe cunoștințe despre teoria și practica revoluționară. În ședința ordinară săptămînală din 30 ianuarie 1929, Lakatoș Deneș, președintele secțiunii de tineret, în intervenția sa a vorbit despre mișcarea fascistă din Italia, despre pericolul pe care aceasta-l prezintă. În încheiere a spus celor de față că Uniunea Soviete-

²³ Arh. st. Brașov, fond Colecția de documente privind mișcarea muncitorească între 1917—1944, nr. 105, fila 33.

²⁴ *Ibidem*.

tică este primul stat proletar unde muncitorimea este la conducerea țării, fapt cu care statele capitaliste nu se pot împăca, motiv pentru care pregătesc un război antisovietic ²⁵.

În cadrul ședinței din 13 februarie 1929, comunistul Köpf Marton a „ținut o cuvîntare arătînd ce este socialismul, bolșevismul și comunismul...“ El a explicat, apoi, celor prezenți, că lupta revoluționară, organizată a clasei muncitoare, a fost precedată de socialismul utopic. Se vorbește de asemenea, despre rolul reacționar al religiei ²⁶.

O intensă activitate desfășoară secțiunea de tineret în rîndul ucenicilor, a căror situație, așa după cum s-a mai arătat pe parcursul acestei lucrări, era deosebit de grea. În contextul acestor preocupări se înscrie și adunarea din 6 februarie, la care au participat circa 50 de persoane, în majoritate ucenici, între 12 și 16 ani, cărora li s-a citit, din broșura „100%“, un articol despre viața de mizerie și teroare la care este supusă muncitorimea nevoiașă ²⁷. Unul dintre tinerii comuniști prezenți, dîndu-și seama că articolul este greu de înțeles de acești copii, le dă explicații pe înțelesul lor. E de remarcat faptul, frecvent constatat, că în antiteză cu prezentarea situației proletariatului din țările capitaliste, sînt înfățișate realitățile din Uniunea Sovietică, unde clasa muncitoare a înlăturat exploatarea. În încheierea adunării, se adresează ucenicilor invitația de a veni mai des la aceste ședințe și se întonează, cum se obișnuia după asemenea întîlniri, imnul tineretului comunist ²⁸.

Ascuțirea luptei de clasă, în condițiile resimțirii tot mai dureroase a consecințelor crizei, pune în fața proletariatului sarcina unității sale de acțiune. În aceste împrejurări, din inițiativa partidului comunist, are loc între 2—5 aprilie 1929, la Timișoara, Congresul Sindicatelor Unitare. Congresul a adoptat un program de revendicări cu caracter economic și politic ²⁹ și a chemat proletariatul la luptă împotriva măsurilor luate de clasele exploatare de a arunca greutățile crizei pe seama celor ce muncesc. Ordinea de

²⁵ *Ibidem*, dosar nr. 117, filele 51—52.

²⁶ *Ibidem*, nr. 125, fila 65.

²⁷ *Ibidem*, nr. 119, fila 56.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ 1933 *Luptele revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști*, Edit. politică, București, 1971, p. 36.

zi a Congresului cuprindea un punct special privind problema tineretului. Congresul a subliniat însemnătatea luptei tineretului muncitor ca parte integrantă a mișcării muncitorești și a formulat, alături de revendicările comune întregii muncitorimii, revendicări specifice tineretului, cum ar fi: salariu egal la muncă egală, condiții mai bune de viață, interzicerea bătăii etc.³⁰.

La congres au participat 18 delegații³¹ locale de tineret, printre care și cea a Sindicatelor Unitare din Brașov³², care și-a adus o importantă contribuție la desfășurarea lucrărilor.

Măsurile luate de autorități pentru reprimarea delegaților, cât și ordinul guvernului de a dizolva sindicatele, care-și desfășurau activitatea pe principiul luptei de clasă, nu au putut pune capăt luptei revoluționare. La 10 aprilie 1929, deci la câteva zile după congres, are loc o consfătuire a tineretului comunist din Brașov, în cadrul căreia Kisgyörgy Tamas a vorbit despre „evenimentele” de la Timișoara și a lăudat acțiunea și curajul revoluționar al muncitorilor³³. El a mai spus — că dacă „guvernul va hotărî să se închidă căminurile acestor organizațiuni (sediile sindicatelor unitare — n. n.) mișcarea și organizarea muncitorimii comuniste nu o va putea închide, ea va continua și mai departe cu o forță mai mare ca pînă în prezent”³⁴. Cu prilejul acestei adunări, tinerii comuniști Lakatos Deneș, Sorban Elisabeta, Nistor Ioan, Albert Ferencz, s-au angajat că „vor lupta mai departe pentru distrugerea clasei capitaliste bungheze și pentru răsturnarea regimului de teroare”³⁵.

Dar, și la Brașov, ca de altfel în întreaga țară, din ordinul guvernului național-tărănesc s-a trecut la dizolvarea sindicatelor unitare, la închiderea sediilor acestora. În aceste condiții, secțiunea de tineret din cadrul sindi-

³⁰ V. Ștefănescu, C. Mocanu, *op. cit.*, p. 40.

³¹ *Ibidem*.

³² Arh. st. Brașov, fond Colecția documentelor privind mișcarea muncitorească între 1917—1944, nr. 127; Mircea Băltescu, Emil Poenaru, *File din activitatea și lupta comunistilor brașoveni*, Brașov, 1971, p. 50.

³³ Arh. st. Brașov, fond Colecția documentelor privind mișcarea muncitorească între 1917—1944, nr. 158, fila 120.

³⁴ *Ibidem*, fila 125.

³⁵ *Ibidem*.

catelor unitare este nevoită să-și continue activitatea în condiții mult mai grele³⁶.

Întâlniri, care constituiau prilej pentru organizarea activității revoluționare de educare comunistă a tineretului, sînt semnalate adesea de documentele vremii. La 8 februarie 1930, sub pretext că sărbătorește o onomastică, s-au adunat vreo 57 de inși, în mare majoritate tineri, în casa fraților Nistor (bine cunoscuți în activitatea revoluționară). La această întîlnire, de care poliția a aflat, tinerii participanți au evocat greutățile și lipsurile în care se zbătea muncitorimea din România și au elogiât „cu toții Rusia Sovietică, unde muncitorii sînt într-o situație mai bună...”³⁷

La 22 octombrie 1933, cînd secția locală a P.C.R. a convocat o conferință, care s-a ținut într-o moară veche de sub muntele Poiana, în casa comunistei Margit Sorban, a participat și delegatul U.T.C.³⁸

Paralel cu celelalte forme de activitate revoluționară, tineretul comunist din cadrul sindicatelor unitare a organizat o serie de activități culturale, cu un pronunțat caracter politic și cu o mare aderență la masa largă a tineretului. Periodic, pînă la închiderea sediului acestor sindicate, se organizau șezători culturale, în cadrul cărora se țineau conferințe care interesau mișcarea muncitorească, se jucau piese de teatru, de regulă cu conținut politic, se declamau versuri și se intonau cîntece revoluționare.

O asemenea seară culturală a avut loc la 6 ianuarie 1929, în localul din strada Roșiilor, nr. 24, la care au participat circa 80 de persoane. Programul serbării a cuprins trei piese comice și două „declamațiuni” din care „una a avut un caracter comunist”³⁹.

La 10 februarie 1929 are loc o altă șezătoare culturală, care începe cu o poezie alegorică. Au mai urmat piese comice și cu „caracter comunist”. Oratorii care au vorbit după spectacol „au informat asupra modului în care decurge procesul lui Dobrogeanu care se afla în a 11 a zi de grevă a foamei!” El a fost condamnat, s-a arătat în continuare, pentru că „a fost un mare luptă-

³⁶ *Ibidem*, nr. 161, fila 7.

³⁷ Arh. st. Brașov, fond Parchetul Tribunalului Brașov, dosar 1046/1930, fila 4.

³⁸ Mircea Băltescu, Emil Poenaru, *op. cit.*, p. 63.

³⁹ Arh. st. Brașov, fond Colecția documentelor privind mișcarea muncitorească între 1917–1944. nr. 101.

tor socialist și pentru că are idei de luptă pentru dezrobirea maselor muncitoare“⁴⁰.

Și șezătorile culturale din 20 și 23 februarie 1929 au constituit prilej și pretext pentru a lua în discuție situația comuniștilor și revoluționarilor aflați în închisori (M. Bujor, Dobrogeanu-Gherea, Ilie Trandafirescu etc.)^{40a}.

Este de remarcat faptul că programul acestor seri culturale, organizate cu o impresionantă grijă, este foarte judicios alcătuit, pentru a sluji în gradul cel mai înalt scopul propus. Se recitau poezii cu conținut revoluționar, ca: „Revoluția și Karl Marx“, „Războiul și familia“. Se jucau piese care, prin conținutul și tematica lor, explicau tinerilor adevăratul drum pe care trebuie să-l urmeze pentru a scăpa de exploatare. Așa de exemplu, la 23 februarie 1929 s-a jucat o dramă în două acte, al cărei subiect se referea la solidaritatea unor mineri după o catastrofă⁴¹, iar la 16 martie s-a prezentat piesa „Greva și trădătorul“, care înfățișa drama unui grevist ce-și trădează tovarășii și mișcarea revoluționară⁴².

În prefață sau la sfârșitul acestor minunate activități culturale, tinerii oratori revoluționari formulau revendicări cu caracter politic, ca: libertatea presei, amnistie, recunoașterea P.C.R., a U.T.C.-ului, a „Ajutorului roșu“ etc.⁴³.

Firul acestor șezători culturale, organizate de secțiunea de tineret din cadrul Sindicatelor unitare din Brașov este întrerupt, din nefericire, ca urmare a măsurilor luate de autorități după Congresul de la Timișoara.

Tinerii revoluționari au găsit, însă, noi și noi forme de activitate, inclusiv culturală, de o deosebită originalitate, prin care să propage cuvântul partidului. O asemenea activitate este și cea semnalată prin procesul verbal din 8 noiembrie 1929 al șefului serviciului judiciar din cadrul Chesturii municipiului Brașov⁴⁴, în care se arată că în preajma zilei de 7 noiembrie 1929 au

⁴⁰ *Ibidem*, nr. 121, fila 58.

^{40 a} *Ibidem*, nr. 134.

⁴¹ *Ibidem*, nr. 134, fila 79.

⁴² *Ibidem*, nr. 150, fila 110.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ Arb. st. Brașov, fond Parchetul Tribunalului Brașov, dosar 1719/1929, fila 1.

fost găsiți, în Școala reformată din strada Fintinei, nr. 11 „mai mulți tineri comuniști” întruniți la un curs de limba esperanto. Lecțiile aveau loc seara, între orele 20—22 și erau predate gratuit. Organele poliției apreciază că „înființarea acestei școli de esperanto” este un „pretext și mască” pentru ca „tinerii comuniști” să se poată întruni și să „poată propaga ideile comuniste”, fără a fi înțeleși de către organele autorităților ⁴⁵.

O altă formă de propagare a cuvântului partidului, de transmitere în rândul oamenilor muncii, inclusiv a tineretului, a lozincilor sale de luptă a constituit-o activitatea de multiplicare și răspândire a manifestelor și ziarelor. Din momentul în care partidul nu s-a mai putut servi de organele sale de presă legale, difuzarea manifestelor a devenit o formă de activitate revoluționară permanentă ⁴⁶. Manifestele, difuzate în număr deosebit de mare pe raza județului Brașov, prin conținutul lor se referă la toate marile probleme care au frământat mișcarea muncitorească în anii crizei.

În această activitate de răspândire a manifestelor și ziarelor ilegale, care implica nenumărate riscuri, U.T.C.-ul a adus o contribuție deosebită. Amploarea acestor acțiuni îngrijorează, nu o dată, autoritățile locale, care, cu toate măsurile ce le vor lua, nu vor reuși să împiedice înfăptuirea lor. Însuși chestorul poliției municipiului Brașov, Aurel Ghinea, recunoaște că „acțiunea și propaganda comunistă în orașul Brașov luase un avânt îngrijorător” ⁴⁷, iar raportul informativ al Legiunii de jandarmi din 24 noiembrie 1932 vine să facă completarea că „acțiunea comunistă a prins rădăcini puternice” și în mediul rural ⁴⁸.

O bună parte din conținutul manifestelor, așa după cum era și normal, se referea la situația grea în care se afla clasa muncitoare, tineretul, alte categorii de oameni ai muncii; se formulează revendicări și se lansează lozinci. Așa de exemplu, manifestele lansate în noaptea de 23 ianuarie 1931, în apropiere de fabrica de avioane, îndemneau la lupta împotriva reducerii salariilor, pentru mărirea salariilor, pentru încetarea concedierilor ⁴⁹, pentru muncă și pâine, pentru ajutorarea șomerilor etc. Aceste manifeste erau editate de secția locală P.C.R. și organizația locală U.T.C. ⁵⁰.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ Mircea Băltescu, Emil Poenaru *op. cit.* p. 69.

⁴⁷ Arh. st. Brașov, fond Colecția de documente privind mișcarea muncitorească între 1917—1944, nr. 194.

⁴⁸ *Ibidem*, nr. 217, fila 112.

⁴⁹ *Ibidem*, nr. 184.

⁵⁰ *Ibidem*.

La 20 octombrie 1931, un tânăr muncitor utecist a fost văzut cu un pachet de manifeste sub braț, motiv pentru care, prin sentința M.P.I. 2616/3 — 1931 a Tribunalului Brașov, a fost condamnat la 8 luni închisoare ca pedeapsă principală și la 10 000 lei amendă⁵¹.

Tânărul Szabo Iosif, în vârstă de numai 16 ani, este acuzat de a fi răspândit manifeste printre ucenicii de la Școala din strada Băilor din Brașov⁵². Alți tineri uteciști au fost acuzați în repotat rînduri, că au difuzat manifeste⁵³.

Pentru acuzația de a fi editat manifeste și a fi contribuit la difuzarea lor, este arestat, în 1933, secretarul organizației U.T.C. Brașov⁵⁴. Deși era bănuț ca fiind „șeful organizației tineretului comunist de la Brașov“, venit de la centru pentru a organiza Secția tehnică a U.T.C., Ioan Decsei a refuzat să facă vreo mărturisire, motiv pentru care este achitat⁵⁵.

Rezoluția C.C. al P.C.R. asupra muncii și sarcinilor Uniunii Tineretului Comunist (octombrie 1932) cere fiecărei organizații „... să înțeleagă că ea lucrează la unul din cele mai importante posturi ale mișcării revoluționare internaționale a tineretului din punct de vedere al pericolului de război“⁵⁶. Pentru aceasta, se cere organizațiilor U.T.C., să-și intensifice activitatea în rîndul recruților și soldaților. Organizația locală U.T.C., condusă îndeaproape de secția P.C.R. Brașov, adresează manifeste soldaților. Așa s-a întîmplat la 20 septembrie 1931, cînd U.T.C. din Brașov a răspîndit manifeste, inclusiv în cazărmi (regimentul 41 Artilerie), prin care se cerea soldaților să lupte „contra bătăii, corvezilor și instrucțiilor grele, pentru haine și hrană mai bună, pentru plata regulată a soldei“⁵⁷. Se cerea, de asemenea, soldaților să lupte împotriva războiului imperialist antisovietic, pentru apărarea revoluționară a Uniunii Sovietice⁵⁸.

Astfel de manifeste sînt adresate, în număr mare, și tinerilor reorui⁵⁹. Această stare de lucruri este atestată și de faptul că autoritățile militare locale, îngrijorate, „iau toate măsurile asiguratorie pentru împiedicarea propagandei

⁵¹ Arh. st. Brașov, fond Parchetul Tribunalului Brașov, dosar 1865 din 1931, filele 6—8.

⁵² *Ibidem*, dosar nr. 756/1932, fila 13.

⁵³ *Ibidem*, dosar nr. 1546/1932, fila 8.

⁵⁴ Mircea Băltescu, Emil Poenaru, *op. cit.*, p. 64.

⁵⁵ Arh. st. Brașov, fond Parchetul Tribunalului Brașov, dosar nr. 241/1933.

⁵⁶ M. Stănoiu, *Probleme tratate în rezoluția C.C. al P.C.R. privind munca și sarcinile U.T.C. (octombrie 1932)*, în *Anale*, nr. 3, iulie-septembrie 1955, p. 139.

⁵⁷ Arh. st. Brașov, fond Documente privind mișcarea muncitorească între 1917—1944, nr. 301 e și nr. 301 f.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ *Ibidem*, nr. 205, fila 25, nr. 305.

și a venirii tinerilor în contact cu elementele dubioase, prin instalarea în gară de gărzii, sub comandă de ofițeri, agenți acoperiți introduși în mijlocul recruților, patrularea sectoarelor din jurul cazărn timerilor, conducerea recruților în oraș sub pază“ ⁶⁰.

Plenara C.C. al U.T.C. din octombrie 1932, analizând activitatea anti-războinică și antimilitaristă din România dusă de către tineret, evidențiază succesele obținute la Brașov în crearea cercurilor de recruți, pentru atragerea tineretului la lupta antirăzboinică ⁶¹.

Întoarcerea în țară și proclamarea ca rege, în iunie 1930, a lui Carol al II-lea, a constituit prilejul difuzării unor manifeste cu conținut antimonarhic. Asemenea manifeste au fost răspândite în Brașov în ziua de 14 iunie 1930 ⁶², în ziua de 14 octombrie 1930 ⁶³ etc. În 1933, atunci oînd se aniversau trei ani de la restaurarea carlistă, Balazs Anton, în vîrstă de 20 de ani, „cunoscut periculos agent comunist“ (se menționează că a mai fost condamnat de două ori pentru agitație) este surprins în Brașov — în cartierul gării — „răspîndind manifeste cu caracter incendiar, dăunător siguranței statului și injurios la adresa majestații sale“ ⁶⁴. Se menționează că asupra „inculpatului“ s-a găsit și o listă de subscripție pentru tineretul comunist. Prin sentința Nr. p II 1513/1933—3 este condamnat foarte aspru, la 1 an închisoare corecțională, 5 000 lei amendă ⁶⁵.

Sărbătorirea zilelor de 1 Mai și 7 Noiembrie, constituia, întotdeauna, prilejuri de intensificare a propagandei în rîndul tineretului, de mobilizare a acestuia la lupta împotriva exploataării, pentru solidaritatea cu Uniunea Sovietică etc. În instrucțiunile transmise de C.C. al P.C.R. în vederea acțiunilor ce trebuiau întreprinse pentru ziua de 7 Noiembrie 1933 se preciza că „În țară campania trebuie desfășurată sub semnul luptei contra impozitelor și datoriiilor, pentru pămînt și pășuni, contra valorificării cerealelor, sub semnul creării și întăririi alianței de luptă dintre muncitorime și țărînice“ ⁶⁶.

În preajma acestor sărbători ale clasei muncitoare, aparatul de stat burghez-moșieresc era pus în alertă, se luau cele mai severe măsuri pentru a preîntîmpina desfășurarea unor acțiuni revoluționare. Procesul verbal din 2

⁶⁰ *Ibidem*, nr. 227.

⁶¹ M. Stănoiu, *op. cit.*, în *Anale*, nr. 3, iulie-septembrie 1955, p. 39—40.

⁶² Arh. st. Brașov, fond Parchetul Tribunalului Brașov, dosar nr. 1046/1930.

⁶³ *Ibidem*, dosar nr. 1963/1930, fila 2.

⁶⁴ *Ibidem*, dosar nr. 1238/1933.

⁶⁵ *Ibidem*.

⁶⁶ Arh. st. Brașov fond Colecția documentelor privind mișcarea muncitorească între 1917—1944, nr. 328.

noiembrie 1933, al „Consiliului de colaborare”, constituit pe lângă prefectul județului Brașov, este concludent din acest punct de vedere. Chestorul poliției a informat, cu acest prilej că „Secția locală a Partidului Comunist și cea a Uniunii Tineretului Comunist, cu ocazia conferinței clandestine ținute în seara zilei de 12 și 22 octombrie, au pus la cale desfășurarea unei activități întreprinse, astfel: pentru seara zilei de 5 și 6 noiembrie s-a hotărât răspândirea de manifeste, cu caracter revoluționar în rândul muncitorilor, atât noaptea cât și la ieșirea muncitorilor din fabrică și în special la fabrica de avioane, fabrica Tellmann, fabrica Hess și Uzina electrică”⁶⁷.

Consiliul de colaborare a stabilit, apoi, măsurile ce trebuiau luate: concentrarea întregului personal polițienesc; legiunea de jandarmi urma să pună la dispoziția chesturii de poliție, pentru întărire, 80 de jandarmi, din care să se constituie patru patrulare mobile, repartizate, mai ales, în cartierele muncitorești (Dîrste, Zizin, Suburbii); Corpul de armată, la rândul său, trebuia să ia severe măsuri de pază în jurul cazărnilor „întrucât comuniștii au în programul lor și propagandă antimilitaristă în rândul soldaților”⁶⁸. La toate acestea, firește, se adăugau perchezițiile domiciliare la „fruntașii comuniști” și suspecti, arestările preventive etc. Din multitudinea cazurilor (atestată de documente) de răspândire a manifestelor cu prilejul zilelor de 1 Mai și 7 Noiembrie, vom da, în cele ce urmează, spre exemplificare, doar câteva.

La 29 aprilie 1933, un tânăr tăbăcar era surprins răspândind „manifeste în vederea zilei de 1 Mai”. Deși tânărul a negat, este condamnat la 1 an închisoare corecțională (pe care o face la Doftana) și 5 000 lei amendă⁶⁹. În același timp, un grup de trei tineri (doi dintre ei avînd doar 15 ani) au fost prinși difuzînd mai multe pachete de manifeste, fapt pentru care au fost condamnați⁷⁰.

În preajma zilei de 7 noiembrie 1930, uteciștii brașoveni au răspândit manifeste comuniste⁷¹.

A produs o deosebită impresie asupra autorităților locale, acțiunea plină de curaj de la 7 noiembrie 1932, cînd s-au răspândit manifeste în com. Zărnești și la mina „Concordia” din Vulcan și s-au arborat drapele roșii

⁶⁷ *Ibidem*, nr. 226.

⁶⁸ *Ibidem*.

⁶⁹ Arh. st. Brașov, fond Prefectura Tribunalului Brașov, dosar nr. 945/1933.

⁷⁰ *Ibidem*, dosar nr. 948/1933.

⁷¹ *Ibidem*, dosar nr. 2091/1933.

de către un grup revoluționar, format în majoritate din „tineri între 18—24 ani”⁷². Unul din aceste manifeste avea următorul conținut:

„Tovarăși! Muncitori! Tineri! Pensionari! Sistemul capitalist e în pragul falimentului. Criza vă a adus pe voi și pe familia voastră în cea mai neagră mizerie. Numai o scăpare există: DRUMUL LA ACȚIUNE REVOLUȚIONARĂ. Același drum pe care l-au urmat în anul 1917 muncitorii din Rusia, care au alungat pe proprietari și fabricanți, bancheri. Au expropriat fabricile, minele și moșiile. De atunci ei însuși își conduc țara și starea lor economică și culturală se îmbunătățește zi de zi”⁷³.

În noaptea de 3 noiembrie 1932 tânărul Szekely Iosif, este arestat, pentru motivul că a fost găsit împărțind manifeste „emise de Secția Uniunii Tinerilor Comuniști din Brașov”, adresate muncitorilor cu prilejul a „cincisprezece ani de când muncitorii ruși au răsturnat prin revoluție stăpânirea boerilor, bancherilor și industrișilor burghezi”⁷⁴, „cunoscut și periculos agitator comunist” (Se face mențiunea, în rechizitoriul de urmărire definitivă, că a mai fost condamnat de două ori pentru agitație comunistă)⁷⁵.

La 5 noiembrie 1933, au fost surprinși răspîndind mai multe pachete de manifeste, editate de secția locală U.T.C., tineri uteciști brașoveni⁷⁶.

Sărbătorirea zilei de 1 august, cu toate măsurile represive ce se iau de către autorități⁷⁷, prilejuiește răspîndirea, în fiecare an, a numeroase manifeste, prin care partidul și organizația sa revoluționară de tineret, mobilizau masele muncitoare și tineretul la lupta revoluționară. La 28 iulie 1933, în apropierea fabricii Schiel, Schuster Martin este surprins „ducînd un geamantan de manifeste”, care proveneau de la secția tinerilor comuniști din Brașov. Aceste manifeste — așa cum rezultă din sentința prin care tânărul revoluționar era condamnat la 6 luni închisoare — propagau „ura unei clase contra celeilalte” și îndemneau „la neplata impozitelor, la revoltă contra jandarmilor”⁷⁸.

Un rol important în activitatea de mobilizare a maselor la lupta revoluționară, împotriva exploatării, după cum este bine cunoscut, l-a jucat presa editată de P.C.R. și U.T.C., în grele condiții de ilegalitate.

⁷² Arh. st. Brașov, fond Colecția de documente privind mișcarea muncitorească între 1917—1944, nr. 213 și fond Prefectura Tribunalului Brașov, dosar nr. 2460/1932.

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ Arh. st. Brașov, fond Prefectura Tribunalului Brașov, dosar nr. 2425/1932.

⁷⁵ *Ibidem*.

⁷⁶ *Ibidem*, dosar 2450/1932.

⁷⁷ Arh. st. Brașov, fond Documente privind mișcarea muncitorească între 1917—1944 nr. 225.

⁷⁸ Arh. st. Brașov, fond Prefectura Tribunalului Brașov, dosar 1637/1933, fila 29.

Organizația U.T.C. din Brașov, din însărcinarea secției locale a P.C.R., și-a adus o importantă contribuție la răspândirea ziarelor, revistelor, broșurilor comuniste.

La 13 ianuarie 1929, tânărul Gheorghe Florea era prins răspândind printre muncitorii de la fabrica de avioane, ziarul „Tânărul muncitor”. În același an, se intențiază procese și altor tineri din Brașov pentru faptul de a fi împărțit la aceeași fabrică „jurnale” care „tratează despre amnestie”⁷⁹. Tinerii comuniști au răspândit ziarele „Jövö” și „Viața muncitoare” printre lucrătorii de la Tunelul Teliu, atât de puternic loviți de consecințele crizei⁸⁰.

Din documentele chesturii poliției din Brașov pe anul 1931⁸¹ se desprinde informația că „s-au descoperit membrii unei celule comuniste” asupra cărora s-au găsit: „Buletinul”, organ al C.C. al P.C.R., „Scînteia” etc. Au fost interceptate, de asemenea, „Tânărul leninist”, broșura antimilitaristă „Cazarma” etc.⁸².

O altă formă de acțiune revoluționară, deosebit de curajoasă și la care tineretul era chemat în primul rînd să-și aducă contribuția, a constituit-o arborarea de drapele roșii pe anumite edificii, întreprinderi, străzi etc. Aceste acțiuni aveau loc mai ales cu ocazia unor aniversări, cum ar fi 1 Mai, 1 August, 7 Noiembrie etc.

Este suficient să amintim faptul că numai în anul 1932, sînt semnalate, alături de alte acțiuni revoluționare, mai multe asemenea arborări de drapele în diferite puncte ale orașului Brașov.

Raportul Siguranței municipiului Brașov din 2 august 1932⁸³ menționează că autoritățile locale dispun de informații, după care, în seara zilei de 31 iulie 1932, se intenționa arborarea de drapele roșii pe străzile: Regina Maria, Lungă și pe statuia Honterus din fața Bisericii Negre. Ca urmare a măsurilor severe ce s-au luat, aceste acțiuni au fost preîntîmpinate. Cu toate acestea, la Fabrica de avioane „s-a încercat arborarea drapelului roșu, însă organele polițienești, prinzînd de veste la timp, au somat pe individul care încerca să pună planul în aplicare și somîndu-l acesta a aruncat steagul jos, dispărînd prin porumbiște și bălării protejat de întunericul nopții”⁸⁴.

⁷⁹ Arh. st. Brașov, fond Parchetul Tribunalului Brașov, dosar 404/1929.

⁸⁰ *Ibidem*, dosar 1257/1929.

⁸¹ Arh. st. Brașov, fond Colecția de documente privind mișcarea muncitorească între 1917—1944, nr. 199.

⁸² *Ibidem*.

⁸³ *Ibidem*, nr. 211.

⁸⁴ *Ibidem*.

În ziua de 7 septembrie 1932 „a fost arborat un steag roșu comunist” pe clopotnița bisericii evanghelice din Țîrlungeni. Deși s-au făcut nenumărate cercetări (nescăpînd de acuzații nici chiar clopotarul bisericii), autorul rămîne nedescoperit. Bănuiala s-a oprit în cele din urmă asupra unei fete, care avea „legături cu comuniștii”⁸⁵. La mina de cărbuni „Concordia” din Vulcan și fabrica de celuloză Zărnești se încearcă de asemenea, arborarea de drapele cu ocazia zilei de 7 Noiembrie 1932, de către un grup de tineri comuniști, care acționau în această zonă a județului⁸⁶.

În anii crizei au loc numeroase agitații și frămîntări ale muncitorilor din Brașov și împrejurimi, care se concretizează în puternice demonstrații și greve și la care tineretul este întotdeauna prezent. În zilele de 10 ianuarie și apoi în 20 februarie 1929 au loc întruniri ale șomerilor din Brașov, în cadrul cărora s-a protestat împotriva concedierilor și s-a cerut ajutor de șomaj. Asemenea întruniri au avut loc la Brașov și în anii următori. Buletinul U.T.C. din ianuarie 1933 evidențiază faptul că la Brașov U.T.C.-ul a obținut importante rezultate în urma participării sale la organizarea luptei șomerilor⁸⁷.

În decembrie 1930, un grup de circa 200 de șomeri care nu primiseră ajutor, au organizat o demonstrație de stradă și au protestat în fața primăriei, a Inspectoratului Muncii și a Oficiului de plasare⁸⁸.

Deosebit de puternică a fost demonstrația șomerilor din 26 decembrie 1932, la care au participat peste o mie de muncitori, tineri și vîrstnici, rămași fără lucru, ca urmare a concedierilor. Cu toate că sînt somați de poliție să se împrăștie, șomerii „s-au încolonat pe stradă și cîntînd Internaționala” s-au îndreptat spre căminul muncitoresc. Toate încercările poliției de a împrăștia pe demonstrați eșuează, cu toate că s-a recurs chiar la arme. Intervenția brutală a poliției a dus la rănirea mai multor demonstrați, iar o parte dintre participanți sînt arestați. Se remarcă o largă participare a tineretului comunist la această acțiune⁸⁹.

Acțiunile greviste ale muncitorilor metalurgiști, mineri, textiliști și din alte ramuri industriale ale Brașovului și împrejurimilor încep încă din primul an al crizei și continuă în toată această perioadă. La toate acțiunile reven-

⁸⁵ Arh. st. Brașov, fond Parchetul Tribunalului Brașov, dosar nr. 1977/1932, fila 13.

⁸⁶ *Ibidem*, dosar nr. 2460/1932; fond Colecția documentelor privind mișcarea muncitorească între 1917—1944, nr. 2161.

⁸⁷ V. Ștefănescu și C. Mocanu, *op. cit.*, p. 49.

⁸⁸ Arh. st. Brașov, fond Parchetul Tribunalului Brașov, dosar nr. 885/1931.

⁸⁹ *Ibidem*, dosar 2783/1932.

dicative, care au avut loc în anii crizei economice la fabricile I.A.R., Schiel, Scherg, Hess, au luat parte tineri muncitori mobilizați de organizația revoluționară de tineret, alături de cei vîrstnici.

În fruntea acestor acțiuni, conduse de comuniști, se aflau muncitori români, maghiari și germani de la fabrica Schiel. Deoarece patronii au refuzat să accepte revendicările muncitorilor prin care cereau respectarea zilei de lucru de 8 ore, plata concediilor de boală, revizuirea plății lucrului în acord și revizuirea salariilor, aceștia declară grevă la 19 august 1929, care durează pînă la 26 august⁹⁰ și la care participă toți lucrătorii fabricii în număr de 340⁹¹.

În focul luptei revoluționare duse de muncitori împotriva ofensivei patronale au intrat încă de la începutul crizei și muncitorii de la tunelul Teliu⁹² și de la minele „Concordia” din Vulcan. Greva muncitorilor de la tunelul din Teliu, declanșată la 5 februarie 1929 și care a durat pînă în 18 martie a aceluiași an, reprezintă una din primele acțiuni de luptă ale clasei muncitoare din județul Brașov și din România în perioada crizei. Ea a pus puternic în lumină forța organizatorică a organizațiilor locale de partid, precum și solidaritatea de clasă a muncitorilor români și unguri, care lucrau la acest tunel.

Muncitorii de la mina din Vulcan și fabrica de celuloză și hîrtie din Zărnești, manifestîndu-și solidaritatea de luptă împotriva exploatării, au donat salariul lor pe o zi pentru ajutorarea greviștilor din Teliu. La mina din Vulcan, în tot timpul crizei, conflictele dintre muncitori și patroni se țin lanț, ca urmare a condițiilor inumane în care aceștia munceau și trăiau, cît și datorită neplății la timp a salariilor. La 16 ianuarie 1929 muncitorii declară grevă. Conflictul de muncă continuă toată primăvara anului 1929⁹³.

La 14 mai 1932, ca urmare a faptului că nu primiseră salariul din luna ianuarie, muncitorii din Vulcan intră din nou în grevă și reiau lucrul în 17 mai, în urma promisiunilor făcute de conducerea minei că li se vor plăti salariile restante⁹⁴. Nerespectarea acestei promisiuni a dus la declanșarea unui șir de greve în tot decursul verii anului 1932. Numărul mare de greve de la Vulcan nu surprinde pe nimeni dacă avem în vedere starea deosebit de grea în care trăiau muncitorii de la această mină.

⁹⁰ Arh. st. Brașov, fond Inspectoratul industrial Brașov, nr. 197.

⁹¹ Arh. st. Brașov, fond Colecția de documente privind mișcarea muncitorească între 1917—1944, nr. 128.

⁹² Vezi Nelly Mitru, *Greva muncitorilor de la tunelul Teliu din 1929*, în *Studii și articole de istorie*, XVI, București, 1970.

⁹³ Art. st. Brașov, fond Prefectura Tribunalului Brașov, nr. 165.

⁹⁴ Arh. st. Brașov, fond Inspectoratul Muncii, dosar 72/1933.

O situație deosebit de grea o aveau și muncitorii de la cea mai mare întreprindere din Brașov, I.A.R. Din cauza neachitării la timp a salariilor, la 9 mai 1930 au declarat grevă muncitorii de la această uzină, care se termină cu victoria greviștilor⁹⁵. Întrucât conducerea uzinei hotărăște încetarea producției, în ziua de 26 mai 1932 muncitorii și funcționarii au manifestat pe străzile orașului Brașov în fața Prefecturii și a Inspectoratului Muncii, provocând îngrijorarea organelor locale. Lupta muncitorilor de la I.A.R., îndrumată și condusă de comuniști, și la care tineretul a avut o largă participare, a fost, în cele din urmă, înmănușată de succes. La 26 iunie 1932 direcția generală a achitat toate salariile muncitorilor⁹⁶.

Luptele clasei muncitoare, ale tineretului brașovean împotriva exploataării, pentru ieșirea pe cale revoluționară din criză au continuat și în perioada ce a urmat.

Formele variate pe care le-a îmbrăcat lupta muncitorilor brașoveni împotriva exploataării în perioada crizei, amploarea și vigurozitatea acțiunilor, împletirea revendicărilor economice cu revendicări politice, au demonstrat capacitatea și forța Partidului Comunist Român, conducătorul proletariatului în focul marilor bătălii de clasă.

Uniunea Tineretului Comunist, condus și îndrumat îndeaproape de partid, a fost un ajutor prețios al acestuia în mobilizarea maselor de tineri în lupta revoluționară împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru libertatea și fericirea poporului.

În acești ani furtunoși ai crizei economice, tineretul brașovean, condus de partid, alături de tineretul din întreaga țară, a înscris pagini de glorie, care pentru generația tânără de astăzi constituie un prilej de mândrie și îndemn pentru a-și consacra toată energia și elanul tineresc edificării societății socialiste multilateral dezvoltate.

⁹⁵ Arhiva Muzeului județean Brașov, fond Istorie contemporană; M. Băltescu, E. Poenaru, *op. cit.*, p. 53.

⁹⁶ Arh. st. Brașov, fond Prefectura județului Brașov, Cabinet, nr. 608/1932.

MOMENTE AUS DEM KAMPF DER REVOLUTIONÄREN JUGEND VON BRAȘOV (KRONSTADT) UNTER DER FÜHRUNG DER KOMMUNISTISCHEN PARTEI IN DEN JAHREN DER WIRTSCHAFTSKRISE (1929—1933)

(ZUSAMMENFASSUNG)

Die Arbeit behandelt den von der Kommunistischen Partei angeführten Kampf der revolutionären Jugend von Brașov (Kronstadt) in den Jahren der Wirtschaftskrise (1929—1933).

In den Krisenjahren hat die Jugend der Stadt unseres Kreises — im Verband der Kommunistischen Jugend organisiert — an einer Reihe von Aktionen und Formen des sozialen Kampfes teilgenommen; sie war am konspirativen Sitzungen, an Grosskundgebungen und literarischen Veranstaltungen, am Verteilen von Manifesten, an Streiks und Demonstrationen beteiligt.

In der Arbeit wird der Schluss gezogen, dass die Jugend von Brașov (Kronstadt) — die unter den Auswirkungen der Krise ebenso litt wie das ganze Land — sich aktiv an der Seite der älteren Generation in die revolutionären Kampfaktionen der Zeit eingeschaltet und sich auf die Weise für einen revolutionären Ausweg aus der Krise eingesetzt hat.